

EL II CONGRÉS INTERNACIONAL DE LA LLENGUA CATALANA

per Àlex ALSINA I KEITH

De la Secció d'estudis de llengua catalana i llenguatge administratiu de l'Escola
d'Administració Pública de Catalunya

Després de mesos de preparació constant i esperançada i de dotze dies d'activitat científica i cultural intensa a totes les regions de llengua catalana, el dia 11 de maig d'enguany es feren els darrers actes del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Per fer balanç de les ponències i comunicacions presentades a les diverses àrees, els participants en van recollir les conclusions i propostes més importants, tant les específiques de cadascuna de les àrees com les conjuntes i globals de totes les àrees. Atesos els interessos d'aquesta revista, sembla oportú de ressaltar, a més a més de les conclusions generals del Congrés, les específiques de l'àrea de Llengua i Dret.

CONCLUSIONS DE TOTES LES ÀREES

El document final de les conclusions conjuntes del Congrés conté els punts següents:

a) *Observacions generals*

1. Des del punt de vista jurídic, es considera insuficient l'oficialitat del català, fet que s'agreuja a causa de l'actitud de les Corts generals, del poder executiu i dels tribunals, contrària a la normalització.

2. A l'ensenyament, tot i el progrés evident cap a la normalització lingüística, subsisteixen en sectors del professorat posicions contràries al català, que és, sens dubte, un dels fets que més pot obstaculitzar l'accés del català a l'ensenyament.

3. La presència del català en els mitjans de comunicació és irregular i variable en les diverses terres catalanes, i segons els diversos mitjans, i enca-

ra som lluny d'haver assolit la plena normalització en els mitjans de comunicació.

4. Es constata en alguns indrets una regressió en l'ús familiar de la llengua catalana, problema que solament es podrà solucionar mitjançant la modificació profunda de les actituds i comportaments lingüístics de la població.

b) *Propostes conjuntes i globals de totes les àrees*

Es fa una sèrie de propostes destinades a fomentar el coneixement i l'ús del català:

- La creació d'un organisme per coordinar i impulsar les tasques de normalització lingüística dels diversos territoris.
- L'elaboració d'un pla de normalització lingüística.
- L'elaboració i execució d'un pla de foment i coordinació de la recerca sociolingüística.
- La protecció i la promoció de les llengües no castellanes per part del govern de l'Estat espanyol.
- La ratificació per part del Parlament espanyol del conveni europeu de cooperació transfronterera i de la carta de les llengües minoritàries europees.
- El potenciament de les activitats de l'Institut d'Estudis Catalans.
- La coordinació de les entitats científiques, acadèmiques i culturals per no duplicar esforços.
- Una declaració de l'Estat, dels governs autonòmics i de les institucions representatives sobre la unitat de la llengua.
- Mesures per augmentar la consciència lingüística i millorar les actituds dels ciutadans.

c) *Propostes específiques de cada àrea*

1. Llengua i Dret:

- Superar la ignorància del català a la legislació de la Catalunya Nord i de l'Alguer.
- Aconseguir que tots els funcionaris estiguin en condicions d'expressar-se en les dues llengües oficials, de paraula i per escrit, per respectar el dret d'elecció lingüística del ciutadà.
- Establir un tractament jurídic especial per donar ple contingut al concepte de llengua pròpia.

2. Ensenyament:

- Elaborar una política educativa compartida pels diversos governs autonòmics dels Països Catalans.

- Convertir el català en llengua d'ús general a tots els nivells d'ensenyament, docents i no docents.
 - Obligació per a tots els professors de conèixer la llengua i la cultura catalanes.
 - Augmentar i assegurar la continuïtat de l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes a les universitats estrangeres.
 - Creació de càtedres de català a totes les universitats espanyoles.
3. Sociologia de la Llengua:
- Enfortir la consciència dels trets comuns de la identitat col·lectiva dels Països Catalans.
 - Potenciar l'ús del català en les relacions amb els no catalanoparlants.
 - Estendre i exigir l'ús del català en les relacions internes.
 - Realitzar periòdicament censos lingüístics rigorosos i complets arreu dels Països Catalans.
 - Promoure accions conjuntes de l'empresariat, sindicats, Ajuntaments i altres institucions públiques per tal d'aplicar un pla de normalització del català.
 - Canalitzar institucionalment les queixes dels ciutadans respecte a l'incompliment de les lleis de normalització vigents.
 - Una política decidida de provisió de places de professorat que no obstaculitzi els processos de catalanització endegats als centres.
4. Mitjans de Comunicació i Noves Tecnologies:
- Rendibilitzar els productes culturals i informatius en català.
 - Impulsar un mercat de productes culturals que abasti tot l'àmbit dels Països Catalans.
 - Afavorir el control de l'espai propi en el nou marc europeu de la comunicació.
 - Instar els organismes europeus perquè en la seva política de radiodifusió i televisió prevegin la protecció de les llengües d'àmbit restringit.
 - Instar els Estats espanyol i francès perquè prenguin mesures efectives de protecció en els grans mitjans de comunicació d'àmbit estatal.
 - Instar els poders públics catalans perquè impulsin la creació efectiva d'un espai català de la comunicació.
5. Història de la Llengua:
- Enfocar els estudis d'història de la llengua des d'una perspectiva nacional.
 - Incorporar l'estudi de la història lingüística als nivells educatius de l'ensenyament primari, secundari i superior.
6. Lingüística social:
- Les propostes més importants d'aquesta àrea han estat incorporades a les conjuntes i globals de totes les àrees.

7. Plantejaments i processos de normalització lingüística:
 - Informació de les autoritats sobre la situació sociolingüística i els objectius dels plans de normalització, per tal de promoure la participació dels ciutadans i recollir les seves propostes.
 - Adoptar mesures referents al trasllat, a la selecció i al perfeccionament del funcionariat de les administracions públiques per tal de garantir el respecte dels drets lingüístics dels ciutadans.
 - Exigir, en tota mena d'activitats patrocinades o finançades per la Generalitat, una adequada presència del català, tant oral com escrit.

CONCLUSIONS DE L'ÀREA DE LLENGUA I DRET

Les conclusions elaborades per l'àrea de Llengua i Dret són les unes d'abast general i les altres d'abast especial.

Conclusions generals

1. *La condició jurídica del català*

La condició jurídica de la llengua catalana en els diferents territoris on es parla no és uniforme:

- A *Andorra* és l'únic idioma oficial, tot i que hi ha greus problemes amb referència al seu ús i al seu ensenyament.
- A *Catalunya*, al *País Valencià* i a les *Illes* és llengua oficial, en unes circumstàncies que no poden ser vistes com a satisfactòries i que s'examinen tot seguit.
- A la *Franja* no té reconeguda la consideració de llengua oficial a l'Estatut d'Aragó, fet que és de dubtosa constitucionalitat.
- A la *Catalunya Nord* i a l'*Alguer* no té el menor reconeixement.

2. *La situació lingüística a Catalunya, al País Valencià i a les Illes*

2.1. *La doble oficialitat* d'aquests territoris dona lloc a:

- a) El dret d'elecció lingüística del ciutadà, que es defineix com el dret subjectiu d'expressar-se en qualsevol de les dues llengües oficials, sense cap mena d'impediment o exigència de traducció.
- b) El deure de coneixement, entès en el sentit que ningú no pot al·legar incomprensió de qualsevol manifestació que es faci oralment o per escrit en una de les dues llengües oficials.

El dret d'elecció exigeix de totes les administracions una actitud de disponibilitat, és a dir, la possibilitat d'atendre el ciutadà en qualsevol llengua oficial. Per tant, tots els funcionaris han d'estar en condicions d'entendre les dues llengües i d'expressar-s'hi de paraula i per escrit, fet que comporta, lò-

gicament, *la necessitat d'individualitzar territorialment els processos de selecció* en totes les administracions, qualsevol que sigui la funció, la categoria i la destinació.

2.2. *El concepte de llengua pròpia.* Llevat de les especificitats que resulten de la situació lingüística a la Vall d'Aran i al territori del País Valencià determinat per l'article 36 de la llei valenciana 41/1983 de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià, aquest concepte comporta que:

- a) Les institucions de la Comunitat Autònoma i les locals, i també les corporacions i institucions professionals, acadèmiques, econòmiques i altres han de tenir el català com a única llengua d'expressió oral i escrita, amb exclusió, per tant, de textos dobles, naturalment, sens perjudici del dret d'opció lingüística del ciutadà.
- b) Els seus representants han d'usar sempre el català en les seves intervencions oficials.
- c) L'Administració de justícia s'hauria de desenvolupar en català, sens perjudici del dret del ciutadà a comparèixer o a demanar l'expedició de certificacions en castellà.
- d) L'ensenyament ha de tenir el català com a única llengua de la funció de gestió i com a llengua normal de la funció docent, amb l'excepció relativa al primer ensenyament i amb l'obligació d'incloure l'aprenentatge del castellà en els plans d'estudi.
- e) Els mitjans de comunicació dependents de les institucions de Catalunya, del País Valencià i de les Illes han de tenir com a única llengua la catalana.
- f) Les empreses de tota mena dedicades al servei públic, fins i tot les de dependència estatal, han d'anunciar les seves activitats, oralment i per escrit, en llengua catalana.
- g) Totes les retolacions, en especial les de les vies urbanes i interurbanes, s'han de fer només en català, àdhuc si aquestes darreres són de titularitat estatal.

2.3. *La llengua pròpia i l'Administració Perifèrica de l'Estat.* Malgrat allò que disposa l'art. 3.1. de la Constitució, a Catalunya, al País Valencià i a les Illes, l'Administració Perifèrica de l'Estat queda afectada també, a part del dret d'elecció lingüística del ciutadà, pel concepte de llengua pròpia.

2.4. *Adequació a la Constitució.* L'art. 3.1. de la Constitució, en establir que el castellà és la llengua oficial de l'Estat i en afirmar el deure de coneixement d'aquesta llengua, no s'oposa a les conclusions anteriors, atès que:

- a) Aquella identificació entre Estat i llengua castellana implica simplement que el castellà és la llengua oficial de l'Administració estatal.
- b) Aquell deure de coneixement, com ja s'ha indicat, ha de ser entès simplement com a impossibilitat que el ciutadà allegui mai ignoràn-

cia en relació amb les manifestacions orals o escrites fetes en llengua castellana, conseqüència normal del concepte d'oficialitat.

2.5. *La normalització lingüística.* L'aplicació de totes les conseqüències que resulten de la doble oficialitat i del caràcter de llengua pròpia exigeix avui tot un procés de normalització. Per això és necessari:

- a) Afirmar la *competència autonòmica exclusiva* en la matèria, tal com resulta dels Estatuts de Catalunya, del País Valencià i de les Illes.
- b) Afirmar que el seu finançament s'ha de fer *amb càrrec als pressupostos generals de l'Estat*, àdhuc com a reparació històrica.
- c) Preveure els mitjans tècnics i els corresponents períodes de *transitorietat*, en especial en allò que fa referència a la situació i capacitat dels funcionaris que radiquen a Catalunya, al País Valencià i a les Illes.
- d) Constatar que les *lleis de normalització* representen un pas inicial que cal superar, ja que estableixen uns mínims indispensables, però ja insuficients.

2.6. *La vulneració dels preceptes de respecte i protecció.* A criteri de l'àrea de Llengua i Dret del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, es produeixen actituds contràries a aquells preceptes de l'article 3.3 de la Constitució i, en aquest sentit, cal fer referència a:

- a) El manteniment de posicions desfavorables al català en diversos textos aprovats per les Corts General com, per exemple, la Llei orgànica del Poder Judicial, la Llei de mesures per a la Reforma de la Funció Pública, i la Llei reguladora de les Bases de Règim Local, que en el seu articulat no exigeixen el coneixement del català per als nomenaments.
- b) La subsistència d'una actitud que l'àrea estima discriminatòria en nombroses disposicions emanades del Poder Executiu i, molt especialment, en la interposició de recursos davant del Tribunal Constitucional en contra de les disposicions normalitzadores emanades de les institucions autonòmiques.
- c) La interpretació que fa el Tribunal Suprem de l'art. 3.1 de la Constitució, tot atribuint a la llengua castellana una posició preeminent i aplicant el principi d'igualtat de l'article 14 de la mateixa Constitució sense ponderar suficientment el fet objectiu de l'existència a Catalunya, al País Valencià i a les Illes de dues llengües oficials.
- d) La ignorància que a vegades es produeix de les lleis de les Comunitats Autònomes, especialment aquelles que fan referència a la matèria lingüística, tant per l'Estat, malgrat la seva argumentació com a Estat social i democràtic de dret i subjecte a l'ordenament jurídic, i també pels Tribunals.

Conclusions especials

1. *Dret aplicable a Catalunya en matèria lingüística*

Atès que la normalització lingüística és competència autonòmica exclusiva i d'acord amb allò que disposa l'article 149.3 de la Constitució, les normes estatals que puguin fer referència a l'ús de les llengües oficials, com, per exemple, els articles 231 de la Llei Orgànica 6/1985, del Poder Judicial, o 25 de la Llei Orgànica del Notariat, *no són constitucionalment aplicables* a Catalunya, al País Valencià i a les Illes, atès que la respectiva legislació de normalització lingüística ha regulat ja les matèries a què fan referència aquells articles.

2. *Funció pública*

2.1. Com s'ha indicat, a Catalunya, al País Valencià i a les Illes Balears, tots els funcionaris públics han d'estar en condicions d'entendre el català i d'expressar-s'hi oralment i per escrit, exigència que, a més, resulta de l'article 103 de la Constitució, que estableix el requisit de capacitat en la designació dels funcionaris i obliga l'Administració a actuar amb eficàcia.

En conseqüència, cal interpretar que l'article 19.1 de la Llei estatal 30/1984, de Mesures per a la reforma de la Funció pública, que estableix que els funcionaris destinats a Comunitats Autònomes amb dues llengües oficials han d'estar especialment capacitats, es refereix exclusivament al *requisit de coneixement de la llengua*.

2.2. Per a facilitar l'accés de ciutadans dels tres territoris a la funció pública i també l'assoliment d'aquell objectiu lingüístic, seria d'utilitat l'establiment d'un servei de preparació d'aspirants a funcionaris, dotat amb fons públics, que facilités l'accés a la funció pública dels ciutadans de les respectives Comunitats.

3. *Escola Judicial*

Atesa l'especial importància normalitzadora de l'Administració de justícia, es considera necessària la creació en els territoris de parla catalana d'una *Escola Judicial*, la qual, en els seus plans d'ensenyament, hauria de tenir en compte de manera especial l'ensenyament de la llengua catalana i, específicament, que els futurs jutges, fiscals, secretaris d'Administració de justícia i, en general, els funcionaris judicials coneguessin degudament el llenguatge jurídic català.

4. *Documents públics*

4.1. Actualment no té justificació que l'article 149 del Registre Notarial

mantingui la referència general a la redacció a doble columna «cuando el documento se otorgue en territorio español en el que se hable lengua o dialecto peculiar». Malgrat això, en aplicació d'allò que disposen les respectives lleis de normalització lingüística no hi ha cap obstacle jurídic a Catalunya, al País Valencià i a les Illes per a l'atorgament de documents notariais només en llengua catalana.

4.2. A fi d'estimular la redacció de documents públics en català, és necessari que les institucions, els establiments de crèdit, les empreses de serveis i àdhuc les empreses immobiliàries usin normalment aquesta llengua en els seus atorgaments.

5. Registres públics

5.1. Els organismes de Govern de Catalunya, el País Valencià i les Illes hauran de remoure tots els obstacles que, a la pràctica, s'oposen a l'ús del català en els Registres de dependència estatal i han d'obtenir dels organismes competents de l'Estat els acords o convenis que les lleis de normalització preveuen al respecte.

5.2. Els Parlaments de Catalunya, del País Valencià i de les Illes, en l'exercici de les seves competències en matèria de Dret Civil i de normalització lingüística, hauran de dictar les lleis necessàries per afavorir la correcció dels cognoms catalans incorrectament grafiats al Registre civil.

6. Mitjans de comunicació

En aquest camp es considera necessari:

- a) Que tingui lloc la concessió per l'Estat d'una emissora de ràdio i del tercer canal de televisió al País Valencià i a les Illes.
- b) Que l'ús de la llengua catalana en els mitjans de comunicació dependents de l'Estat respongui al principi de respecte i protecció a les llengües d'Espanya que estableix l'art. 3.3 de la Constitució.
- c) Que les concessions de televisions privades s'atorguin, quan arribi el cas, amb la condició de respectar els principis anteriors.
- d) Que el mateix principi de respecte i protecció s'observi en les futures televisions per satèl·lit, reservant l'Estat un canal per a cada Comunitat Autònoma amb llengua pròpia diferent de la castellana.
- e) Que s'estableixi per llei a cada Comunitat Autònoma de llengua catalana un sistema clar i suficient de subvencions a premsa escrita en català.

7. Ensenyament

7.1. Cal garantir plenament que els mestres d'EGB i els professors de

BUP i de COU coneguin el català quan obtinguin el seu nomenament a Catalunya, al País Valencià i a les Illes.

7.2. Es considera convenient també que els professors de llengua catalana formin part d'un sol cos, que aplegui els que ensenyen a Catalunya, a les Illes Balears, al País Valencià i a la Franja d'Aragó.

8. *L'exèrcit*

És evident que constitucionalment i estatutàriament res no s'oposa al fet que els ciutadans s'adreixin en català a les autoritats militars, a Catalunya, al País Valencià i a les Illes.

9. *L'actuació del Ministeri Fiscal*

D'acord amb allò que resulta de la seva mateixa funció, el Ministeri Fiscal ha de vetllar per l'escrupolós respecte al dret d'elecció lingüística del ciutadà, perseguint d'ofici totes les actituds que l'impedeixin o simplement el dificultin.

10. *Tractats Internacionals i Convenis entre Comunitats Autònomes*

Es considera necessari que els poders públics, en el marc de les seves respectives competències, estableixin tractats internacionals i convenis entre Comunitats Autònomes, per a la protecció i foment de la llengua catalana i per afavorir la intercomunicació cultural entre territoris de parla catalana.

11. *La llengua catalana a l'Alguer*

Atesa l'especial situació de la llengua catalana a l'Alguer, es considera necessari instar al poder legislatiu de la República Italiana que el projecte de llei italià en matèria de tutela de les minories lingüístiques sigui aprovat al més aviat possible, amb el benentès que es considera també necessari que, en el futur, la competència per a assegurar la tutela, protecció, ensenyament i ús de la llengua catalana a l'Alguer sigui atribuïda al seu municipi i no a la regió.